

Dr Miroslav Žugaj,
izvanredni profesor

Fakultet organizacije i informatike
V a r a ž d i n

UDK 731.3:378
Prethodno saopćenje

GRUPNA DINAMIKA KAO METODA U NASTAVI VI FAKULTETA ORGANIZACIJE I INFORMATIKE VARAŽDIN

Autor razmatra grupnu dinamiku kao metodu u nastavi. Prvi dio rada sadrži pojam grupe i njezine dinamike, povijest grupne dinamike, osnovna načela, vrste grupa, uvjete rada te sadašnji način nastave.

U drugom dijelu rada opisana su vlastita iskustva u provodjenju grupne dinamike u nastavi Fakulteta organizacije i informatike u Varaždinu. Iako je ovaj način izvođenja nastave u spomenutom primjeru prekinut, valjalo bi ga obnoviti. Naime, ova metoda može da preobrazi položaj studenata i nastavnika. Za takav rad može se stvoriti i uvjeti.

Smatra se da bi o grupnoj dinamici trebali raspravljati i studenti, a ne samo nastavnici. To bi bila prilika da se isprave uočene greške i poboljša ovakav način rada u nastavi.

1. UVOD

U nastojanju da podignu kvalitetu nastavnog rada u Fakultetu organizacije i informatike pojedini nastavnici istraživali su razne oblike nastave. Ova nastojanja težila su promjeni položaja studenata u pedagoškom procesu, i to kako da oni aktivnije sudjeluju u svom obrazovanju.

U želji da se izbjegnu klasična predavanja i inovira nastava iz predmeta "Organizacija proizvodnje" uvedena je grupna dinamika nastavne godine 1975/76. 1) Rad u grupama nastavljen je i

---

1) Ideja je preuzeta od prof. dr Tomislava Salitrežića koji je grupnu dinamiku uveo već ranije u studij iz predmeta "Organizacija proizvodnje i poslovanja poljoprivrednih poduzeća" na Ekonomskom fakultetu u Osijeku. Svakako bi bilo zanimljivi vo pročitati i njegova iskustva.

Rad u grupama organiziran je samo za redovne studente.

1976/77. Smatralo se da će ovakav rad povisiti djelotvornost studija jer privikava studente na veću misaonu aktivnost i time skraćuje studij. 2) Osim toga "nastava mora odgajati studente za inicijativu, za istraživanje, što je bitno za samoupravni sustav. Radnici i radni ljudi upravljaju zajednički i ravnopravno, a to ne mogu postići bez stvaralačke inicijative. Jedan od načina formiranja osobe kao inicijatora i istraživača jest i rad u manjim grupama na dinamičan način" .3)

Namjera nam je da ovim člankom ukažemo na teoretske aspekte grupne dinamike, kao i na neke najvažnije probleme koji su se pojavili u njezinom praktičnom provođenju.

2. POJAM GRUPE I GRUPNE DINAMIKE (DINAMIKE GRUPE)

Problemima grupnog ponašanja najčešće se bave opća psihologija, socijalna psihologija i sociologija. U sociologiji, socijalnoj psihologiji i nekim njima srodnim disciplinama to je jedan od ključnih pojmova. 4) Ove znanstvene discipline definiraju pojam grupe kao socijalnu jedinicu u kojoj njeni članovi imaju funkcionalne, međusobne odnose, utjecaje, zajedničke ciljeve, zadatke, potrebe i norme ponašanja. Grupa je relativno trajna organizacija koja ima svoju strukturu i vodju. 5)

---

2) Vidi: Schmidt, V., *Visokoškolska didaktika, Pedagoško-književni zbor, Zagreb, 1972, str. 92.*

3) Salitrežić, T., Žugaj, M., *Uvod u znanstvenoistraživački rad, FOI Varaždin, 1977, str. 328.*

4) Zvonarević, M., *Socijalna psihologija, Školska knjiga, Zagreb, 1976, str. 321.*

5) Najšira definicija grupe u socijalnoj psihologiji glasi: grupa je mnoštvo ili skupina ljudskih bića. No, to je široko odredjenje tog pojma. Ono nije dovoljno ni prikladno za njegovu preciznu naučnu upotrebu. Uže definicije izvode se na temelju ovih triju kriterija:

- prostorna ili fizička blizina jedinica,
  - sličnost jedinica u nekim atributima,
  - "psihološka blizina" i međusobni utjecaj jedinki koje grupu sačinjavaju.
- (vidi: Zvonarević, M., *loc. cit.*).

U slučaju da neka grupa nema ova specifična obilježja, ona predstavlja običnu skupinu ljudi. Pojam grupe u ovom smislu treba razlikovati od nekih drugih pojmova grupe, kao što je pojam kategorije koji označava skup ljudi koji su samo slični ili se razlikuju u nekim obilježjima od drugih osoba. U ovom smislu ovaj pojam treba razlikovati i od nekih sličnih pojmova kao što su skupina ili masa. 6)

"Pod grupnom dinamikom razumijevamo sva zbivanja i promjene u odnosima između pojedinih članova unutar grupe i promjene u odnosima te grupe prema drugim grupama koje se s njome nalaze u nekom prostornom ili psihološkom kontaktu". 7) "Istraživači koji se bave problemom grupne dinamike pod ovim pojmom pod razumijevaju odelenje u školi, naučne timove, vojničke jedinice, psihoterapeutske grupe, radne grupe u industriji i drugim socijalnim sredinama čije brojno stanje iznosi 20-30 članova. 8) Ako određena grupa ne poseduje sva specifična obeležja, ona predstavlja običnu skupinu ljudi". 9)

Elementi društva kao dijelovi makrosociološkog sistema jesu mikrosociološke jedinice, odnosno male grupe. Između makro i mikrosocioloških organizama postoji tijesna veza, uzajamno djelovanje, dijalektički odnos.

"Zbog psiholoških i fizičkih ograničenja, dublje proučavanje ili uspješnije istraživanje nekog problema moguće je samo u manjim grupama, kao u optimalnoj jedinici u kojoj dolazi do izražaja interakcija, osobni angažman i osobno zbližavanje.

Poznato je da se pojedinac sasvim drugačije ponaša u manjoj nego u većoj grupi. U manjoj grupi pojedinac se uvijek osjeća slobodnije". 10)

6) Jovičević, M., *Čovek i kolektiv u vanrednim situacijama*, III dopunjena i izmijenjena izdanje, Vojnoizdavački zavod, Beograd, 1978, str. 158.

7) Zvonarević, M., *op.cit.*, str. 334.

8) Teška je odrediti optimalnu veličinu grupe. Za T. Salitrežića grupa znači skup 10-15 osoba. Bitno je da je grupa mala jer samo kao mala može biti pogodna za dinamičan rad.

9) Jovičević, M., *op.cit.*, str. 158.

10) Salitrežić, T., Žugaj, M., *op.cit.*, str. 328.

3. POVIJEST GRUPNE DINAMIKE ¹¹⁾

U povijesti grupne dinamike moguće je zapaziti više teoretskih pristupa. 12) Značajan je doprinos Kurta Lewina koji od 1932. godine radi na istraživanjima grupa. Godine 1945. osnovao je na Univerzitetu u Harwardu Research Center of Groups Dynamics. On je grupnu dinamiku spojio s dinamičkom psihologijom, tj. psihologijom motivacije. Misao da motivacija nije proces koji je isključivo determiniran psihološkim faktorima nastojao je teoretski oblikovati, nastojeći je postaviti u matematičke okvire (teorija polja). 13) Prema njegovoj teoriji "ponašanje čovjeka se objašnjava delovanjem uzajamnih sila u fizičkom polju koje okružuje čoveka i njegovom psihološkom polju koje predstavlja ono što doživljava i prima". 14)

Autori drugog teorijskog pravca u tumačenju grupne dinamike jesu P.Hormens i R.Bales. Oni ističu da grupu treba shvatiti kao sustav interakcije, međusobnih odnosa među članovima grupe, s elementima aktivnosti, međusobnih utjecaja i osjećanja.

"Treći pravac tumačenja grupnog ponašanja razvio je Moreno uvođenjem sociograma, koji predstavlja tehniku grafičkog prikazivanja i merenje emocionalnih i socijalnih veza među članovima grupe". 15)

Psihoanalitička teorija, koja se temelji na učenju S.Freuda, tumači grupnu dinamiku motivacijskim čimbenicima i sustavom obrambenih mehanizama, regresijom, identifikacijom, racionalizacijom, potiskivanjem i sličnim mehanizmima.

---

11) Vidi: Heintel P., *Das ist Gruppen-Dynamik*, W. Heyne Verlag, München, 1974, str. 9-24.

12) *Pionirski radovi iz grupne dinamike, s područja različitih ljudskih djelatnosti, vezani su uz slijedeća imena: R.Vogt (1900), J.H.Pratt (1905), psihoanalitička škola S.Freuda, J. Moreno (1913), Vera Schmidt (1917), T.Reik, T.Burrow (1924) i dr.*

13) "Sam pojam polja posuđen je iz fizike i on označuje najjednostavnije rečeno-ograničeno područje u kojem djeluju razne fizikalne sile. Te su sile u određenoj dinamičkoj ravnoteži pa svaka promjena u bilo kojem dijelu toga dinamičkog polja nužno utječe i na sve ostale sile koje u tome polju djeluju, mijenjajući njihove međusobne odnose i strukturu polja u cjelini". (Zvonarević, M., op. cit., str. 237).

14) Jovičević, M., op. cit., str. 160.

15) Jovičević, M., loc. cit.

Osim spomenutih teorija egzistiraju i druge koje pokušavaju objasniti pojavu grupe i njeno ponašanje.

Dinamika grupe nije nešto novo. Na fakultetima su i ranije postojali, a i danas postoje, slični oblici. Kao primjer navodimo kružoke. Tu spadaju i različiti kolegiji, savjeti, komisije i dr. Novo je to što se danas rad u grupama znanstveno proučava, pa prema tome dobiva posve drugo mjesto. 16)

4. OSNOVNA NAČELA GRUPNE DINAMIKE

Prva faza formiranja grupe je okupljanje odredjenog broja osoba, u našem slučaju studenata. Grupa treba da ima odredjeni stupanj homogenosti. Na primjer, dobro je da se u grupi okupe studenti iste godine, još bolje istog smjera. Članovi grupe moraju biti povezani motivima i pobudama, kao i zajedničkim ciljevima. U grupnom radu članovi grupe trebaju biti na jednom mjestu, ali takvom da svi imaju mogućnost komuniciranja. To se najbolje postiže za okruglim stolom.

U slijedećoj fazi precizira se položaj i uloga pojedinih članova. 17) To je faza strukturiranja grupe i odredjivanja vodje. Za uspješno provodjenje grupne dinamike posebno je važno pitanje uloge svakog pojedinca.

Nastavnik ima zadatak da potiče članove grupe na diskusiju. No, ne smije se posebno isticati. Njegova se prisutnost mora osjetiti na diskretan način.

16) "Za visokoškolsku didaktiku postao je taj oblik studija posebno zanimljiv, kada su iskustva pokazala (najviše ih je sa^u kupljeno na slobodnom univerzitetu u Zapadnom Berlinu, gdje se taj oblik razvija već gotovo 20 godina, a raširio se i po drugim njemačkim i nekim francuskim sveučilištima, a napose na medicinskim fakultetima u Münchenu, Tübingenu i Hamburgu) da mijenja stil studijskog rada iz receptivnoga u kooperativni stil: studenti u grupi ne primaju gradju u gotovu obliku kao na predavanju, već znanje svojim aktivnim sudjelovanjem sami zaradjuju". (Vidi: Schmidt, V., op. cit, str. 89).

17) U konkretnom slučaju radilo se o podjeli zadataka za pojedine rasprave. Od rasprave do rasprave uloge pojedinih članova su se mijenjale.

Tajnik grupe treba da bilježi sadržaj diskusije, a ujedno i broj intervencija svakog pojedinog člana.

"Vodja diskusije je središnja figura na sastanku. To je obično student koji je preuzeo dužnost da razradi temu ili neki problem o kojem referira. Izlagač vlastitog istraživanja ne smije biti predavač, nastavnik, nego mora iznositi svoj materijal provokativno i zanimljivo. Svoje izlaganje treba popratiti ilustracijama i stalnim upitima izazivati prisutne. To nisu direktna pitanja, nego je to izlaganje koje ostavlja prostor za pitanja. Cilj je izlaganja da se uspostavi dijalog, rasprava. Diskusija teče paralelno s izlaganjem, a ne samo na kraju". 18) Prema tome, uloga vodje je posebno delikatna i značajna. 19)

U radu sudjeluju aktivno i svi ostali članovi grupe. Oni inter__veniraju i pri tome se različito vladaju. Jedni informiraju, drugi reduciraju diskusiju, treći smiruju napetost, četvrti sintetiziraju raspravu itd. Ponekad se pojavljuju i negativni stavovi (agresivni stav, oponirajući stav, superiorni stav, kritizerski stav i sl).

5. VRSTE GRUPA

Tipologija grupa je bogata i razlikuje se od autora do autora. Ne zadržavajući se na raznim klasifikacijama spominjemo grupe prema sadržaju rada studenata: 20)

1. Grupe koje uvode novake u način rada na sveučilištu (upisi, korištenje knjižnice, pripreme za vježbe, sastavljanje izvoda iz literature i sl). Ove grupe pomažu "brucošima" da što lakše svladaju teškoće prijelaza iz srednje u visoku školu.

---

18) Salitrežić, T., Žugaj, M., op.cit., str. 381.

19) Ovdje je bila riječ o promjenljivom vodji. Svaku raspravu vodio je drugi student. Stoga tu nismo mogli postavljati takve zahtjeve koji govore da vodja mora biti superiorniji od ostalih članova grupe.

20) Prema Schmidt, V., op.cit., str. 91-92.

2. Grupe za pripremanje studenata za glavna predavanja koja se periodički ponavljaju (upoznavanje sa stručnom terminologijom, načini bilježenja predavanja i dr). Slični zadaci stoje pred grupom u vezi s praktičnim vježbama.
3. Grupa se bavi sadržajem predavanja koja su studenti već slušali. Ona zauzima kritičke stavove. Jednostavnija varijanta tog sadržaja grupnog rada je zadržavanje na pitanjima koja su ostala nejasna ili čine teškoće u daljem savladivanju gradiva. Ponekad se radi o pitanjima koja su samo usput spomenuta.
4. Sudionici seminara podijele se u nekoliko manjih grupa. Svaka grupa priprema parcijalni referat o pojedinom pitanju za plenarno zasjedanje svih članova seminara.
5. Grupa obrađuje gradju koja u službenim nastavnim oblicima nije bila na dnevnom redu ili je bila prikazana samo u okvirnom obliku, a sudionike zanima. U takvim grupama sakupljaju se oni studenti koji to žele. Smatra se da prisižno sastavljena grupa ne bi radila uspješno.
6. Grupa se bavi zadacima koji su obavezni za sve studente, ali im neki članovi nisu dorasli zbog nedostatne prethodne naobrazbe. U našim prilikama često je riječ o poteškoćama koje izaziva nedovoljno znanje stranih jezika.
7. Članovi grupe zajedno se pripremaju za ispite i diplomski rad. Grupa povremeno može simulirati ispitnu situaciju da bi se članovi na nju navikli.
8. Grupu sačinjavaju studenti različitih ali srodnih studijskih smjerova da bi neke probleme osvijetlili interdisciplinarno.

Posve je sigurno da se ovim ne iscrpljuju vrste grupa. No, budući da je ovaj rad usredotočen na sadržaj i način rada, to možemo bez štete ostaviti po strani inače vrlo zanimljive probleme morfologije grupa.

6. UVJETI ZA GRUPNI RAD

U praktičnoj primjeni ove metode jedan od najvećih problema u našim prilikama je prostor. Bez adekvatnog prostora nema ni ra da za okruglim stolom. Slijedeći problem je broj studenata. Ve lik broj upisanih studenata zahtijeva više nastavnika, asiste nata i demonstratora, odnosno stručnjaka iz udruženog rada.²¹⁾ Možda bi, po ugledu na neka iskustva već ranije spomenutih sve učilišta, brigu za rad grupa trebalo prepustiti najboljim stu dentima iz viših semestara.

Potreban broj animatora (vodja) rasprave ne predstavlja prob lem jer se ova uloga mijenja. U pravilu bi svaki član grupe mo rao u toku studija neke discipline bar jedanput biti animator.

7. SADAŠNJI NAČIN NASTAVE²²⁾

Danas još uvijek prevladava u nastavi predavanje.²³⁾ Slušača

21) *Financijska i neka druga pitanja u vezi s tim u ovom radu se neće razmatrati. Neprekidno smanjenje broja upisanih stu denata, koje se u posljednjih nekoliko godina provodi u SRH na fakultetima društvenih nauka, dovest će u budućnosti u po voljniji odnos broj nastavnika i studenata.*

22) *"Nastava je oblast koja je dugo odolijevala općem progresu ljudskih spoznaja. Odatle se je provlačila mišljenje da sfera nastave i nije nešto znanstveno zanimljivo. Svatko se smatrao nastavnikom tko je bio u situaciji da govori nekom koji je bio prisiljen da ga sluša. Stoga što je to tako, dešava se još uvijek, pa je gotovo u nekim oblastima uobičajeno, da, primjeri ce, predavač slušaoce koji su silom zakona dužni da njegovom izlaganju prisustvuju četiri sata maltretira tvrdijom do ko je su oni sami došli već davno prije, o primjerice, tome da "ni ratovi više nisu kao što su nekad bili". (Vidi: Marinko vić, J., Akademizacija podučavanja, OKO, 21. 4-5. 5. 1977, Zagreb, str. 6).*

23) *"U studentskom tisku možemo pročitati da je predavanje 'pred gutenbergovska nastavna metoda'". (Vidi: Schmidt, V., op. cit., str. 35), A. Toffler veli da ta metoda simbolizira staru indu strijsku hijerarhiju s onima "gore" i s onima "dolje". "Premda su još korisna za neka uža područja, predavanja moraju nemi novno uzmaknuti pred čitavim nizom novih nastavnih metoda, od "igranja uloga" i seminarских natjecanja s pomoću kompjū..."*

je u pravilu previše. Htio to on ili ne, nastavnik se ponaša kao određena vrsta autoriteta. On je na podiju što sugerira distancu. Pozornost je okrenuta u jednom smjeru. Slušači se jedva poznaju, što pridonosi alijenaciji. U mnogobrojnom auditoriju prisutan je "kompleks mase" koji sprečava diskusiju.

"Nastavnikova je dužnost da pripremi predavanje na osnovu literature ili udžbenika i da studentima na pedagoški odgovarajući način slikovito objasni materiju u kojoj se prema nastavnom programu govori na času. Studenti mogu da postave određena pitanja iz nejasne materije, a ukoliko je primenjena neka varijanta diskusione metode - što nije česta pojava - i da diskutuju o nekim problemima". 24) Prema tome kod ovakvog načina rada nastavnik prisvaja skoro svu inicijativu i aktivnost.

"U predavanjima dominira prijenos znanja; od studenta se zahtijeva napor da što bolje prihvati transport, prijenos znanja (zamislimo se samo nad izrazom "predavanje" koje sasvim lijepo odražava jednosmjerno kretanje - predati znanje drugome!)" 25)

No, čini se da polako dolazi kraj monopolu predavanja. Naime, pojavili su se i drugi izvori znanja, kao što su: televizija, stručni i naučni časopisi, programirani priručnici, dopisni tečajevi, stručna putovanja, praksa i drugo. "Život konkurrira predavaču, tako da predavač nije više u stanju dozirati i kontrolirati znanje. Ipak sve to ne znači da je profesor postao suvišan, nego se njegova uloga samo promijenila". 26)

... *tera, pa sve do uključivanja studenata u ono što bi se moglo nazvati "simuliranim aktivnostima". Metode obrazovanja iskustvom zasnovane na rekreaciji, zabavi i radu, što će ih razviti psihokorporacije sutrašnjice, zamijenit će klasična predavanja koja su često bila obično pranje mozгова". (Tofler, A., Šok budućnosti, Otokar Keršovani, Rijeka, 1975, str. 328).*

24) *Milislavljević, M., Uloga nastavnika i studenata pri primeni metoda slučajeva u nastavi, ORGANIZACIJA RADA 1/1961, Beograd, str. 173.*

25) *Salitrežić, T., Žugaj, M., op.cit, str. 327.*

26) *Salitrežić, T., Žugaj, M., loc.cit.*

8. VLASTITA ISKUSTVA U PRAKTIČNOM PROVODJENJU GRUPNE DINAMIKE U NASTAVI

Osnovni materijal koji je služio za rad u grupi bio je udžbenik nastavnika. (Organizacija proizvodnje, FOI, Varaždin, 1976). No, za svaku pojedinu temu bilo je nužno dati i popis dodatne literature. Osim toga, studenti su bili dužni da i sami pronađu neke izvore. Za pripremu pojedinih rasprava animatori su morali posjetiti i proizvodnu organizaciju udruženog rada. Teme su bile rasporedjene na početku nastavne godine. Tako nastavnik više nije predavao, nego je samo zadržao ulogu koordinatora.

Bit teme animator je iznio u roku od 15-20 minuta. Za vrijeme iznošenja i poslije njega studenti su postavljali pitanja i vodili raspravu. Kao koordinator nastavnik je nastojao što manje sudjelovati u raspravi, ali to nije bilo uvijek moguće ostvariti. Najčešće je svoje intervencije ostavljao za kraj sata.

Nažalost, nakon dvije godine ovaj sistem izvođenja nastave morao je biti obustavljen. Razloga za to ima više, no kao najvažniji izdvajaju se ovi:

1. Zbog prevelikog broja studenata nisu se mogle formirati grupe od 10-15 studenata. Nerijetko je u grupi bilo i 45 studenata.
2. Neadekvatnost prostora. Nije bilo moguće osigurati okrugli stol ili pak dvoranu u kojoj se studenti mogu okrenuti jedan prema drugome. Problem prostora bitno je vezan i uz točku 1.
3. Većina studenata nije navikla na takav ili sličan rad te ga je teško prihvaćala. Doduše, jedan manji broj studenata vrlo se pozitivno izražavao o takvom obliku rada. 27)

---

27) *Prema V. Schmidtu "najvažniji je uvjet za uspjeh tog studijskog oblika, zainteresiranost studenata za takav način rada. Najpoletniji se među njima za nj zalažu. Ne smijemo se zavaravati da će svi biti za to oduševljeni. Nekima je draže da dodju do gradje manje naporim putem, slušanjem i bilježenjem predavanja ili prepisivanjem bilježaka od drugih. Takvi studenti grupni rad otklanjaju jer ih on samo dodatno opterećuje". (Vidi: Schmidt, V., op. cit., str. 98).*

4. Često je nastavnik morao poticati rasprave. Pri tome se uvijek može postaviti pitanje u kojoj mjeri nastavnik koči zamah studenata?
5. Pojava "profesionalnih diskutanata" koji se opetovano javljaju kako bi bili zapaženi. 28) Naime broj i kvaliteta intervencija moraju se registrirati i uzeti u obzir prilikom završne ocjene. 29)
6. Pojava provokativnih pitanja koja su često izlazila iz okvira teme.

Osim ovih napomena spominje se da su u početku mnogi studenti mislili kako diskusija služi uglavnom zato da oni pitaju, a nastavnik odgovara. To nije svrha ovakvog rada. Svi studenti moraju poznavati materiju o kojoj raspravljaju, pa je neophodno da se za svaku raspravu pripreme. Isto važi i za nastavnika. 30)

U radu su i studenti i nastavnik bili "opterećeni" trajanjem sata od 45 minuta. Iskustvo pokazuje da je dobro da sat ponekad traje dulje, a ponekad kraće. No, to odmah zadire u dnevni i tjedni raspored sati izvođenja nastave koji, moramo se složiti, ne smije biti improviziran.

S obzirom na karakter predmeta ostaje dilema nije li trebalo prethodno koristiti očiglednu nastavu u proizvodnim pogonima, radionicama, šumi ili polju? 31)

-
- 28) Poznata je činjenica da se i na seminarima javljaju samo neki studenti. Većina šuti. Oni koji se javljaju često nisu najbolji studenti, iako takav utisak ostavljaju. Riječ je o verbalno najspretnijima koji se žele istaći.
- 29) Kako nastavnik nije imao asistenata, morao je sam obavljati i dužnost tajnika grupe.
- 30) "I mentori štošta nauče kada moraju odgovarati na ponekad neočekivana pitanja, pa na taj način provjeravaju jesu li im problemi toliko jasni da ih znadu jednostavno raščlaniti". (Vidi: Schmidt, V., op.cit, str. 90).
- 31) Kod toga se onda najozbiljnije nameće problem prihvaćanja studenata od strane organizacija udruženog rada, problem novčanih sredstava, kao i problem nastavnika, asistenata i ostalih suradnika u nastavi za pojedinu disciplinu.

9. ZAKLJUČNE NAPOMENE

Rad studenata u manjim grupama poznat je već od ranije jer je primjenjivan na medicinskim i prirodoslovnim fakultetima. U nastojanju da se unesu novine u nastavu Fakulteta organizacije i informatike uvedena je grupna dinamika. (Rad u grupama organiziran je za predmet "Organizacija proizvodnje"). To zapravo znači rad u malim grupama na dinamičan, aktivan, živahan i pokretljiv način. Socijalna psihologija je utvrdila da se čovjek može najbolje afirmirati u malim grupama. U njima svaki član dolazi do izražaja. Osim toga, postoje uvjeti za ukidanje alijenacije, razvija se osobnost i ljudi se zbližavaju.

Radom u malim grupama želi se postići slijedeće: 32)

- a) svijest članova grupe o reakcijama ponašanja, kako tuđih tako i svojih,
- b) razvijanje sposobnosti zapažanja,
- c) uočavanje posljedica koje izazivaju aktivnosti (povratno djelovanje), 33)
- d) ohrabrenje članova na afirmaciju,
- e) ukidanje alijenacije,
- f) formiranje čovjeka za samoinicijativu. 34)

Na žalost nakon dvije godine rada morao se ukinuti ovakav oblik rada. Razlozi su prikazani u prethodnoj glavi. Prva dva razloga vezana su na financijska sredstva. 35) Ne osvrćući se

---

32) Salitrežić, T., Žugaj, M., *op.cit.*, str. 329.

33) U Sovjetskom Savezu i SAD često se može čuti mišljenje da je "pomanjkanje dovoljno intenzivne i pravovremene povratne veze jedna od najozbiljnijih manjkavosti takozvanih tradicionalnih nastavnih metoda". (Vidi: Schmidt, V., *op.cit.*, str. 25).

34) Osobnost i inicijativa idealna su svojstva radnog čovjeka kao samoupravljača.

35) Za nastavu u manjim grupama (15-20 studenata) trebalo bi više nastavnika, stručnjaka u nastavi iz udruženog rada i veći broj manjih učionica. Dakle, moraju se stvoriti uvjeti.

na ostale razloge spominje se da bi bilo nužno da nastavno osoblje bude obrazovano za rad sa studentima u manjim grupama.

Smatra se da bi o ovoj metodi izvodjenja nastave trebali referirati i raspravljati i studenti, a ne samo nastavnici. To bi bila prilika da se isprave greške i usavrši ovaj način rada.

Treba istaći da primjenom grupne dinamike nestaje klasičan ispit. Ocjenjivanje postoji, ali je drugačije. Ono mora biti stalno (svaki puta kada se grupa sastaje utvrđuje se i provjerala znanje). 36) Konačna ocjena studenta temelji se na više pojedinačnih ocjena.

Svakako da ostaje i dilema koje se sve discipline mogu na ovaj način izučavati.

L I T E R A T U R A :

1. Heintel, P., *Das ist Gruppen-Dynamik*, Wilhelm Heyne Verlag, München, 1974.
2. Jovičević, M., *Čovek i kolektiv u vanrednim situacijama (Treće dopunjeno i izmijenjeno izdanje)*, Vojnoizdavački zavod, Beograd, 1978.
3. Marinković, J., *Akademizacija poučavanja*, OKO, 21.4-5.5.1977, Zagreb.
4. Milisavljević, M., *Uloge nastavnika i studenata pri primeni metoda slučajeva u nastavi*, ORGANIZACIJA RADA, 1/1961, Beograd.
5. Salitrežić, T., Žugaj, M., *Uvod u znanstvenoistraživački rad*, Fakultet organizacije i informatike Varaždin, 1977.
6. Schmidt, V., *Visokoškolska didaktika*, Pedagoško-književni zbor, Zagreb, 1972.

---

36) Kod ovakvog načina rada može se prići i grupnom ocjenjivanju, dakle radi se o učešću svih u ocjenjivanju svih. Studenti su u položaju da objektivno, na temelju međusobnog poznavanja i pokazane aktivnosti, daju stvarni prilog konačnom ocjenjivanju.

7. Toffler, A., *Šok budućnosti*, "Otokar Keršovani", Rijeka, 1975.
8. Zvonarević, M., *Socijalna psihologija*, Školska knjiga, Zagreb, 1976.

Primljeno: 1982-06-17

Žugaj M. Gruppendynamik als Unterrichtsmethode an der
Fakultät für Organisation und Informatik

ZUSAMMENFASSUNG

In dieser Arbeit wird die Gruppendynamik als Unterrichtsmethode erörtert. Der erste Teil der Arbeit befaßt sich mit dem Begriff der Gruppe und deren Dynamik, der Entwicklung der Gruppendynamik, den Grundprinzipien, der Gruppenart, den Arbeitsbedingungen und der gegenwärtigen Unterrichtsart. Durch die Gruppendynamik erreicht man: eine höhere Aktivität, ein selbstsichereres Auftreten (das Selbstbewußtsein der Gruppenmitglieder steigt), ein gegenseitiges Kennenlernen und gute persönliche Kontakte, die Bereitschaft zur Mitarbeit und zum Meinungsstreit sowie die Fähigkeit, aus eigenem Antrieb zu handeln.

Im zweiten Teil dieser Arbeit beschreibt man eigene Erfahrungen bei der Durchführung der Gruppendynamik im Unterricht an der Fakultät für Organisation und Informatik in Varaždin. Obwohl diese Unterrichtsart im genannten Beispiel unterbrochen wurde, sollte man sie wieder aufnehmen. Diese Methode kann (und soll) die Situation der Studenten und Hochschullehrer verändern. Für eine solche Arbeit sollte man zunächst entsprechende Bedingungen schaffen. Zu den wichtigsten zählen genügend Hochschullehrer und mehr Unterrichtsraum.